

OPPONENSI VÉLEMÉNY

– A felső vár rekonstrukciójához –

SALAMIN FERENC

„Ez a terv szerencsésen létrehozza azt a szerves fejlődést, amit már két-háromszáz évvel ezelőtt meg kellett volna valósítani. Örömet, büszkeséget ébreszt bennünk, átélhetővé teszi a vár talán legszebb korát, megmozgatja az érzelmeinket, hazavihető élményeket fog jelenteni!”

Salamín Ferenc Ybl-díjas építész, akadémikus (MMA), az Országos Főépítészeti Kollégium elnöke, a 2013-ig működő Központi Tervtanács felkért opponense.

MAKOVECZ MESTEREM ÍRJA 1985-BEN EGYIK ALAPMŰVÉBEN:

„Bennem a megtörtént, és ami megtörténhetett volna, együtt adják a jelenvalót. Mint Uriel, vagy Csaba királyfi, felettünk robot az égen a történelemből, a győzelemből, az érvényesülő hatalomból kimaradtak szervezőereje: a sokak által lebecsült és veszélyesnek tartott mintha világa.

Mikor a lehetetlen megérinti a formátlanságból kitörni vágyó anyagot, az az a hely, az architektúra maga, a lehetőségesség és a lehetett volna egyetlen helye....

A természet meg van bélyegezve és fertőzve általunk. Nincs olyan élő és látszólag élettelen polgára a természetnek, amely ne szeretne végre egyesülni a megváltott ember természetével. A fa lehetett volna ember, az állat lehetett volna ember, a Föld lehetne új Nap.”¹

Igen, a romos, omladozó falak Füzéren, a földből éppen kiálló alapmaradványok Vácott, a rákosi-érában elpusztított templomok, az európai unió nyomására lebontott szerencsi ipari gyöngyszem: a cukorgyár, az erőszakos befektető által napokban eldózerolt zebegényi parasztkorok istálló valósága, a pusztítás világa együtt él ezeknek az épületeknek a teljes pompában sugárzó képével, mely bennünk épült fel, s létezése nem vitatott, ahogy a miénk sem. Páncélos vitézekkel ebédelünk, cselédlányokat kergetünk a gyilokjárón, harcosok kupája csendül az udvaron, kovácsműhely kalapálása hallik. A vár úrnője kinéz mérműves ablakán, hosszú fátylát fűjja a szél, a várban nyikorog a kerekeskút rozsdás csapja, füstszag kúszik fel az alsó vár istállója felől.

Igen, a vár is lehet ember, történettel megáldott lény, aki a megváltásra, a mi segítségünkre vár, hogy sebesültségéből meggyógyítsuk, hiszen mi - állítólag-, többet kaptunk Isten természetéből mint a kövek. Teremteti, a széttöröttet újjáalkotni vagyunk képesek. (...)

Szerencsére a bemutatott terv nem az utóbbi 340 év romos, szétbontott, felrobbantott állapotát szeretné továbbra is fenntartani, bemutatni, hiszen az csak egy romantikus rom-sziluett élményét adja most is, és ez soha nem volt a kívánatos állapot, hanem a ránk kényszerített

¹ MAKOVECZ Imre: *A megtörtént és ami megtörténhetett volna.*

külső akarat eredménye. Sokkal fontosabb számunkra az előző 470 év, amikor használták, élet volt benne, a mindenkori igényekhez igazodó építésetek, bővítésetek, átalakításokat végeztek.

Élő várat szeretnének létrehozni a megbízó elvárása szerint is, amelyben események, tevé-

kenység, élmények, fesztiválok, ízek, illatok, érdekességek várják a látogatót. Funkcionális alkotással állunk szemben, minden attrakció, cirkusz, interaktív kiállítás a vár eredeti szerepéhez, funkciójához, működéséhez kapcsolódik. A létrehozott terek, falak, tetők pedig ezt a működtetett élet-funkciót szolgálják.

A felújítás térstruktúrában, épülettömegben igazodik az 1665-ös leltár² leírásához, a helyiségek mérete, elhelyezése, nyílásai, használata, sőt mi több, a berendezése az abban leírtak szerinti lesz. A részletek kidolgozásában a régészeti feltárások adnak támpontot, melyből rengeteg elemet, réteget rekonstruálni lehet. Ahol nincs nyom ott analógiák, korabeli épületek, rajzok alapján követi a terv a helyreállítandó kor tömeg- és részletformálását, építészeti atmoszféráját. Igazodik tehát intellektuális programjában is a tervezet az 1600-as évekhez, azaz őrizi, használja a meglévő értékeket, de hozzá is tesz újakat. Helyreállít elpusztult relikviákat, és ahol funkcionálisan szükséges, a történelmi építészetet folytatva tervezi a mai működéshez szükséges tereket.

Nagyszerűen ötvözi tehát a terv a múltat és a jelen, a megmenthetőt és az újra alkotandót, és azt éles pengével vágott, de mégis szerethető atmoszférává gyúrja. Mióta Reimholz Péter megmutatta ezt az egymásra épülést a vári házánál a Bécsi Kapuval³ szemben, azóta nem kérdéses a módszer létjogosultsága és sikere. Ha megtelik étellel, tevékenységgel a füzéri vár, jól fogjuk magunkat érezni itt, a falakból süt a múlt, de nem csöpög a romantika, a „cool”-ok is megnyalhatják a szájuk szélét. Az új épületelemek nem az elhatárolódás divatos minimál stílusát követik, hanem az egymásra épülést, a korok közötti párbeszédet, az élet egymásra rakódó rétegeit jelenítik meg. Hogy az egész kompozíció egységes és harmonikus lett, az pedig már egy építészeti hozzáállás eredménye, azt előírni nem lehet, vagy van, vagy nincs.

Bár nagyrészt elkerülük, de a tervben mégis néhol kísért a régies magyarázó helyreállítási szemlélet. Az új homlokzati falak bár ugyanazt a követ használják, fűrészelt felületükkel, alig érzékelhető csikosságukkal, befelé való síkugrásukkal számomra túlzottan elválnak a meglévő falaktól, amelyek felső lezárása is lehetne kevésbé romszerű. Az emberek nem oly ostobák, nem szükséges szájbarágósan elmagyarázni mi az új, didaktikus szemcsézett falmezővel, vagy sematizált profilú ablakkerettel, meglévő faragott kövektől elütő szemcsézett felülettel, mert amúgy is lehet az újat látni. Senki sem szereti, ha hülyének nézik.

A beton boltozatok szerencsére kővel takartak lesznek, az újak pedig szerintem vasbeton héj nélkül is megállnának. Ahogy a negyven évvel ezelőtti műemlék felújítások jelentős részére ma már nem vagyunk annyira büszkék, el kellene érni, hogy 30-40 év elmúltával a most tervezett megoldások ne váljanak kínossá.

A „megtörténhetett volna” világát kell létrehoznunk a megtörtént világában, hogy túlléphessünk a történelmi pusztuláson, ehhez imaginációra, a szellemi világ segítségére van szükségünk. Milyen lehetne Magyarország, milyen a füzéri vár, ha nincsenek levert összeesküvések, ha nincsenek itt a törökök, Habsburgok évszázadokig, az oroszok negyvenöt évig, az únió tizenegynéhány éve. Milyen lenne egy vár egyenes, szerves fejlődése, fennmaradása, folyamatos használata mint mondjuk Skóciában, vagy Svédországban.

Ez a terv szerencsésen létrehozza azt a szerves fejlődést, amit már két-háromszáz évvel ezelőtt meg kellett volna valósítani. Örömet, büszkeséget ébreszt bennünk, átélhetővé teszi a vár talán legszebb korát, megmozgatja az érzékeinket, hazavihető élményeket fog jelenteni

És ez a lényeg, tudjuk-e a kapott táalentumainkat használni, és evvel másoknak örömet okozni. Odafentről nézve teljesen mindegy, hogy 1600-ban, vagy 2010-ben épült valami, a végtelenben az csak egy pillanat, az ember csak egy porszem. Az ítéletnél egymás mellett fog állni a kétezer

² Lásd Rudolf Mihály cikke, 20. oldal

³ Reimholz Péter: Hapimag apartmanház, Fortuna utca, Budapest

A felső vár állapota 2008-ban, a rekonstrukció előtt

évvel ezelőtti és a mai ember is. A múlt nem múlt el, itt van velünk, a jelen pedig már elmúlt mire kimondom. Hát miért ne épülhetne egy vár a múlt és a jelen határmezsgyéjén, ahol a korok és falak át- meg átszövik egymást, mint a fészekben a fűszálak.

Ahogy mesterem mondaná, a tudományos szempontok már sok szenvedést okoztak a világban. Helyesebb tehát, ha a goethe-i szereteten, érdeklődésen alapuló tudományos

vizsgálódás ötvöződik a tehetségre épülő képzelettel.

A kimaradtak világából lépünk elő Füzéren a győztesek világába.

Megvalósulása esetén ebben segít minket ez a terv, melynek kidolgozottsága, szellemi és építészeti minősége magas színvonalú, feldolgozása megfelel a szakmai igényességnek és szabályoknak.